

ASD-EAST

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ASD-EAST: Analiza potrzeb szkoleniowych nauczycieli

Dr David Preece
University of Northampton

ASD-EAST – planowanie działań związanych z projektem

- Początkowe działania koncentrowały się na analizie stanu wiedzy na temat istniejących modeli i praktyk w zakresie kształcenia nauczycieli w dziedzinie ASD, a także na określeniu aktualnej wiedzy, postaw i potrzeb szkoleniowych nauczycieli.
- Partnerzy z Uniwersytetu Northampton dokonali przeglądu literatury dotyczącej kształcenia nauczycieli w zakresie ASD (Lessner Lištiaková i Preece, 2020, w druku).
- Partnerzy z Chorwacji, Republiki Macedonii Północnej i Polski dokonali analizy lokalnej polityki i praktyk w tym zakresie
- W oparciu o przegląd literatury przedmiotu, opracowano ustrukturyzowany kwestionariusz przeznaczony do badania stanu wiedzy, poczucia zaufania do własnych kompetencji oraz potrzeb szkoleniowych wyspecjalizowanych edukatorów w Chorwacji, Republice Macedonii Północnej i Polsce.

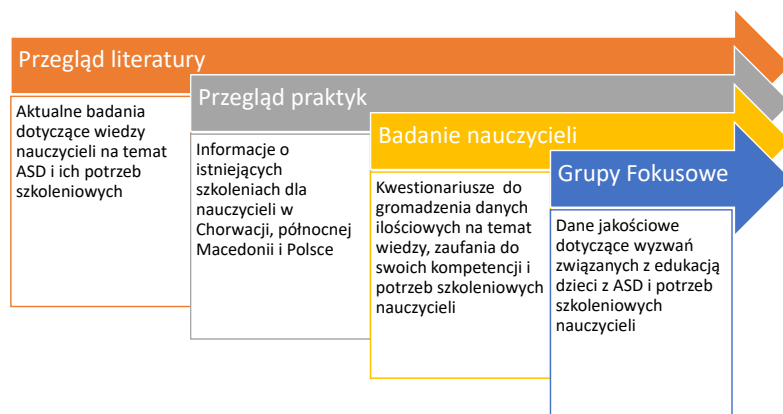

2018-1-UK01-KA201-047872

Dzień dobry, to znowu David Preece, koordynator projektu ASD-EAST. W tej prezentacji będę mówił o wstępnych działaniach związanych z mapowaniem, które podjęliśmy w celu informowania i rozwijania naszego programu szkoleniowego i materiałów. To wstępne mapowanie było działaniem wieloetapowym. Na początek, pracownicy Uniwersytetu Northampton podjęli się przeglądu literatury dotyczącej szkolenia nauczycieli w zakresie autyzmu, aby przyjrzeć się temu, co zidentyfikowali poprzedni badacze. W tym samym czasie partnerzy z Chorwacji, Republiki Macedonii Północnej i Polski dokonali przeglądu lokalnej polityki i praktyki. Poza dostarczeniem ważnych informacji na temat aktualnego "stanu wiedzy", działanie to przyczyniło się do opracowania ustrukturyzowanego kwestionariusza, który miał na celu określenie wiedzy, pewności siebie i potrzeb szkoleniowych wyspecjalizowanych edukatorów z Chorwacji, Republiki Macedonii Północnej i Polski w zakresie autyzmu oraz nauczania dzieci ze spektrum autyzmu.

Wstępne działania projektowe

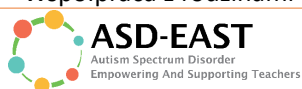
2018-1-UK01-KA201-047872

Tak więc, jak widać na tym slajdzie, wstępne mapowanie składało się z czterech faz. Przegląd literatury, prowadzony przez Uniwersytet Northampton. Przegląd obecnej praktyki. Następnie, opinie nauczycieli zostały uzyskane na dwa sposoby. Najpierw zebrano dane ilościowe w drodze badania ankietowego wśród nauczycieli, za pomocą ustrukturyzowanych kwestionariuszy zbierających dane o wiedzy, pewności siebie i potrzebach szkoleniowych nauczycieli. W tym samym czasie w Zagrzebiu, Skopje i Krakowie utworzono grupy dyskusyjne, w których zebrano dane jakościowe na temat wyzwań związanych z nauczaniem dzieci z zaburzeniami ASD oraz potrzeb szkoleniowych nauczycieli.

Przeгляд literatury: kluczowe tematy

Tematy	Obszar kompetencji
<ul style="list-style-type: none"> Wiedza i umiejętności nauczycieli oraz ich zaufanie do własnych kompetencji 	Kompetencje dydaktyczne (ogólne)
<ul style="list-style-type: none"> Umiejętności komunikacyjne i społeczne uczniów z ASD Radzenie sobie z trudnymi zachowaniami uczniów z ASD Adaptacje i modyfikacje procesu nauczania i uczenia się uczniów z ASD 	Specjalistyczne kompetencje dydaktyczne
<ul style="list-style-type: none"> Współpraca z innymi nauczycielami Współpraca z innymi specjalistami Współpraca z rodzinami 	Kompetencje w zakresie współpracy

2018-1-UK01-KA201-047872

Analizując literaturę, zidentyfikowaliśmy trzy główne tematy z niej wynikające. Po pierwsze, badania prowadzone przez nauczycieli na całym świecie wykazały ogólny niedobór umiejętności w zakresie nauczania uczniów z autyzmem. Nauczycielom brakowało wiedzy na temat autyzmu, brakowało im umiejętności pracy z takimi dziećmi, a także pewności siebie co do ich umiejętności skutecznej pracy z nimi. Ponadto istniały konkretne obszary, w których nauczyciele stwierdzili zapotrzebowanie na specjalistyczne kompetencje i szkolenia. Zidentyfikowano trzy kluczowe obszary związane ze wspieraniem rozwoju umiejętności komunikacyjnych i społecznych uczniów ze spektrum, zarządzaniem zachowaniami trudnymi oraz dokonywaniem odpowiednich adaptacji i modyfikacji (programu nauczania, metod nauczania i otoczenia) w celu zaspokojenia potrzeb tych dzieci. Uznano też, że nauczyciele nie posiadają wszystkich odpowiedzi i nie są w stanie sami zająć się wszystkimi kwestiami we własnym zakresie. Dlatego za kolejny krytyczny temat uznano potrzebę efektywnej pracy we współpracy z innymi nauczycielami zarówno w klasie, jak i w szkole, z innymi specjalistami oraz - oczywiście - z rodzicami i rodzinami.

ASD-EAST – badanie ankietowe nauczycieli

- W kwestionariuszu zebrano dane ilościowe dotyczące:
 - Wiedzy nauczycieli na temat ASD i istoty tego zaburzenia.
 - Stosunku nauczycieli do różnego rodzaju podejść w zakresie edukacji uczniów z ASD.
 - Poczucia zaufania do swoich kompetencji w zakresie rozumienia potrzeb edukacyjnych uczniów z ASD.
 - Potrzeb szkoleniowych nauczycieli.
- Kwestionariusze zostały rozesłane do nauczycieli w okresie od listopada 2018 r. do lutego 2019 r. Spośród 560 wysłanych kwestionariuszy 340 zostało zwróconych. Ostatecznie analizie poddano dane pozyskane od 294 respondentów, którzy udzielili wszystkich odpowiedzi na pytania zawarte w kwestionariuszu, w tym: 103 z Chorwacji, 73 z Republiki Macedonii Północnej, 118 z Polski.
- W grudniu 2018 r., w oparciu o badanie grup fokusowych, zebrano dane jakościowe od nauczycieli szkół specjalnych i placówek integracyjnych z Krakowa, Skopje i Zagrzebia.
- Przygotowano artykuł, w którym zaprezentowane zostały wyniki badań ilościowych dotyczących wskazanych powyżej kwestii ([Lisak i in.](#))

2018-1-UK01-KA201-047872

Opracowano kwestionariusz w celu zebrania danych ilościowych dotyczących wiedzy i rozumienia autyzmu przez nauczycieli, ich postaw wobec różnych typów podejść edukacyjnych powszechnie stosowanych w autyzmie (oraz zakresu ich stosowania), ich pewności siebie w zaspokajaniu potrzeb edukacyjnych takich dzieci oraz w celu określenia własnej oceny ich potrzeb szkoleniowych. Kwestionariusz został rozesłany do pedagogów specjalistycznych w Chorwacji, Republice Macedonii Północnej i Polsce w okresie od listopada 2018 roku do lutego 2019 roku. W sumie rozesłano 560 kwestionariuszy, a 340 zwrócono. Po oczyszczeniu danych w celu usunięcia niekompletnych kwestionariuszy lub tych z respondentów, którzy nie spełnili kryteriów próby, próba składała się z 294 użytecznych odpowiedzi (103 z Chorwacji, 73 z Republiki Macedonii Północnej, 118 z Polski). Ponadto, w grudniu 2018 r. grupy fokusowe zebrały dane jakościowe od nauczycieli szkół specjalnych i placówek integracyjnych z Krakowa, Skopje i Zagrzebia.

ASD-EAST - charakterystyka grupy badawczej

- Respondenci n = 294
- Płeć - 94% badanych stanowiły kobiety, a 6% mężczyźni;
- Wiek - 41% badanych stanowiły osoby w wieku 20-35 lat, 44% w wieku 36-50 lat, a 14% respondentów miało ponad 50 lat.
- Rodzaj placówki edukacyjnej: 53% badanych pracowało w szkołach specjalnych, 47% badanych w szkołach ogólnodostępnych/ integracyjnych
- Miejsce zamieszkania: 93% respondentów pracowało w środowisku miejskim, 7% na obszarach wiejskich
- Wykształcenia: 80% posiadało tytuł magistra lub wyższy, 20% licencjata
- Doświadczenie zawodowe : 29% badanych stanowiły osoby pracujące <1 rok; 32% respondentów posiadało od 1 do 5 lat doświadczenia zawodowego: 19% - od 6 do 10 lat, a 20% - więcej niż 10

2018-1-UK01-KA201-047872

Jeśli chodzi o respondentów badania, 94% stanowiły kobiety, co jest reprezentatywne dla nauczycieli w tej dziedzinie w tych krajach. Nieco ponad dwie piąte z nich miało poniżej 35 lat, podobna liczba była w wieku 36-50 lat, a zaledwie 14% powyżej 50 lat. Istniała dobra równowaga pomiędzy respondentami pracującymi w szkołach specjalnych i zwykłych - 53% pracowało w szkołach specjalnych, a 47% w szkołach masowych. Zdecydowana większość (93%) pracowała w środowisku miejskim. Zaledwie 7% nauczycieli, wywodzących się ze szkół masowych, pracowało na terenach wiejskich. Nauczyciele byli na ogół wysoko wykwalifikowani i mieli doświadczenie w pracy z autyzmem. 80% posiadało tytuł magistra lub doktora, co w szczególności pokazuje systemy kształcenia nauczycieli w Chorwacji i Polsce. Wszyscy nauczyciele byli wykształceni co najmniej na poziomie licencjackim. Nieco mniej niż 30% nauczycieli miało mniej niż rok doświadczenia, podczas gdy 32% miało od roku do pięciu lat doświadczenia, nieco mniej niż 20% od sześciu do dziesięciu lat doświadczenia, a podobna liczba miała ponad 10 lat doświadczenia.

Przekonania nauczycieli dotyczące zaburzenia i edukacji uczniów z ASD

- **Niektórzy respondenci mieli oparte o stereotypy, nieuzasadnione w świetle teorii naukowych rozumienie autyzmu**
 - 53% myślało, że większość lub wszystkie osoby z autyzmem nie mogą nawiązać kontaktu wzrokowego
 - 38% myślało, że dzieci z autyzmem nie potrzebują przyjaciół.
 - 17% myślało, że dzieci z autyzmem nie mają żadnych emocji.
- **Różnice w podejściu między poszczególnymi krajami**
 - 73% respondentów z Chorwacji i 53% z Macedonii Północnej uważa, że dzieci z autyzmem nie mogą się uczyć razem ze zdrowymi rówieśnikami.
- **Nauczyciele szkół ogólnodostępnych byli bardziej skłonni do**
 - wyrażania błędnych przekonań - np. że dzieci mogą "wyrósnąć" z ASD (33% vs 19%)
 - wyrażania pesymistycznych poglądów na temat edukacji dzieci z ASD
 - umniejszanie znaczenie specjalistycznych terapii, metod pracy i wsparcia

2018-1-UK01-KA201-047872

Odpowiedzi respondentów wykazały, że niektórzy nauczyciele mają wąskie, stereotypowe lub merytorycznie błędne poglądy na temat autyzmu. Na przykład 53% myślało, że większość lub wszystkie osoby z autyzmem nie mogą nawiązać kontaktu wzrokowego, 38% myślało, że dzieci z autyzmem nie chcą mieć przyjaciół, a 17% uważało, że nie mają żadnych emocji. Między poszczególnymi krajami istniały różnice w nastawieniu, a także między kształceniem specjalnym a nauczycielami szkół ogólnodostępnych. Ogólnie rzecz biorąc, nauczyciele głównego nurtu częściej wyrażali błędne przekonania na temat autyzmu, mieli pesymistyczne poglądy na temat edukacji dzieci ze spektrum oraz uważali podejście specjalistyczne za mniej istotne.

Przygotowanie nauczycieli do pracy z uczniem z ASD

- 66% uczestniczyło w szkoleniach na temat ASD w ramach studiów na uniwersytecie; 66% uczestniczyło w dodatkowych szkoleniach - ALE głównie **teoretycznych**.
- Mniej niż 60% badanych uczestniczyło w szkoleniach z zakresu **metod nauczania**.
- Około 40 % badanych zdobyło **doświadczenie** podczas szkolenia

Treść szkolenia	Teoria dotycząca autyzmu	Metody nauczania i interwencji	Doświadczenie praktyczne
	205 (69.7%)	169 (57.5%)	125 (42.5%)

2018-1-UK01-KA201-047872

Jeśli chodzi o wcześniejsze szkolenia, dwie trzecie respondentów przeszło szkolenie na temat autyzmu na uniwersytecie, a taka sama liczba odbyła dodatkowe szkolenia. Szkolenie to miało jednak w dużej mierze charakter teoretyczny: mniej niż 60% z badanych przeszło szkolenie w zakresie metod nauczania, a jeszcze mniej osób zdobyło praktyczne doświadczenie w trakcie szkolenia.

Opinie badanych na temat własnego przygotowania do pracy z uczniem z ASD

- Choć prawie 58% respondentów stwierdziło, że odbyło jakieś szkolenie, badanie wykazało
 - **bardzo niski ogólny poziom przygotowania w zakresie powszechnie stosowanych metod (10-25%)**
 - **niski poziom zaufanie** do zasadności i efektywności ich stosowania (1-8%)
 - nauczyciele szkół specjalnych uzyskali nieco wyższe wyniki niż nauczyciele szkół ogólnodostępnych

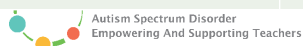
2018-1-UK01-KA201-047872

Ponadto, chociaż nieco mniej niż 58% respondentów stwierdziło, że uczestniczyło w szkoleniach, badanie wykazało bardzo niski ogólny poziom przygotowania w zakresie powszechnie stosowanych metod (między 10-25%) i jeszcze niższy poziom zaufania do ich stosowania (1-8%). Nauczyciele szkół specjalnych odbyli więcej szkoleń i wyrazili większą pewność siebie niż nauczyciele szkoły masowej.

Przykłady podejść terapeutycznych stosowanych przez badanych w pracy z uczniem z ASD

podejście	Odbyte szkolenie	Poczucie pewności siebie związane z nabytymi kompetencjami	Stosowanie podejścia czasem/każdego dnia
TEACCH	15.3%	6.5%	71.8%
Podejście oparte o koncepcje C. Gray "Social Stories"	15.6%	5.1%	79.9%
AAC: etykitowanie, PECS	23.2%	8.2%	60.9%
Trening Umiejętności Społecznych	11.6%	4.1%	84.5%
Stosowana Analiza Zachowania	13.3%	5.1%	79.2%
Podejście oparte o SI	17.7%	6.8%	78.6%

ZU10-1-UR01-NAZ01-U47074

Tak więc, na przykład, tylko około 15% respondentów przeszło jakiegokolwiek szkolenie z zakresu podejścia TEACCH, a tylko 6,5% czuło się pewnie w jego stosowaniu. Podobna liczba osób przeszła szkolenie z zakresu historii społecznych, a nieco ponad 5% czuło się pewnie w ich stosowaniu. Jednak, jak pokazuje trzecia kolumna, metody te były powszechnie stosowane w środowisku klasowym, np. historie społeczne były wykorzystywane czasami lub codziennie w prawie 80% klas, a TEACCH w ponad 70%.

Strategie właściwe dla ASD - szkolenie i stosowanie

1. Pomimo, że deklarowany przez badanych poziom poczucia i zaufania do własnych kompetencji w pracy z uczniami z ASD jest niski, wiele konkretnych podejść zostało zastosowanych w poszczególnych krajach.
2. W szkołach specjalnych częściej niż w szkołach ogólnodostępnych wykorzystywane były poszczególne metod i strategie pracy z uczniami z ASD.
3. Wielu nauczycieli wykorzystuje metody i strategie pracy z uczniami z ASD, chociaż nie uczestniczyli uprzednio w specjalistycznych szkoleniach, albo też nie mieli zaufania do własnych umiejętności w zakresie ich stosowania.

2018-1-UK01-KA201-047872

To było ważne odkrycie. Pomimo niskiego poziomu wykszolenia i pewności siebie, wiele konkretnych podejść było jednak powszechnie stosowanych w tych trzech krajach. W szkołach specjalnych częściej stosowano konkretne podejścia w przypadku autyzmu niż w szkołach ogólnodostępnych, ale wielu nauczycieli stosuje te konkretne podejścia albo bez szkolenia, albo bez poczucia pewności siebie w ich stosowaniu.

Pewność siebie w radzeniu sobie z typowymi problemami i wyzwaniami

- Obszary o najniższym poziomie zaufania:
 - radzenie sobie z lękiem (31%)
 - udzielania wsparcia uczniom podczas rozmowy (33%)
 - zaspokojenie potrzeb sensorycznych uczniów (36%)
 - reagowanie na zachowania i emocje uczniów (37%)
- Nauczyciele kształcenia specjalnego na ogół prezentują wyższy poziom pewności siebie i zaufania do swoich kompetencji w pracy z uczniami z ASD:
 - ponad połowa nauczycieli szkół ogólnodostępnych nie ma zaufania do swoich kompetencji w odniesieniu do wszystkich badanych obszarów
 - ponad połowa nauczycieli szkół specjalnych ma zaufanie do swoich kompetencji w odniesieniu do ≤30% badanych obszarów
 - Ponad 90% wszystkich nauczycieli wyraziło chęć zdobywania wiedzy i umiejętności, zaznaczając jednak, że szkolenia powinno mieć charakter warsztatowy .

Ustalenia poczynione w grupach fokusowych potwierdziły wyniki badania ilościowego

2018-1-UK01-KA201-047872

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

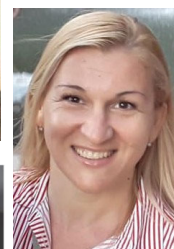
Zapytaliśmy nauczycieli, jak pewnie czują się w rozwiązywaniu niektórych problemów i wyzwań, które często pojawiają się w nauczaniu dzieci z autyzmem. Znaleźliśmy kilka obszarów, w których nauczyciele czuli się niepewnie. Na przykład, tylko 31% nauczycieli czuło się pewnie w radzeniu sobie z lękiem dzieci i tylko 36% we wspieraniu i zaspokajaniu ich potrzeb sensorycznych. Nauczyciele szkół specjalnych na ogół mieli większą pewność siebie niż nauczyciele szkół masowych. Ponad połowa nauczycieli szkół masowych nie wykazywała pewności siebie w odniesieniu do wszystkich zidentyfikowanych problemów i wyzwań, podczas gdy ponad połowa nauczycieli szkół specjalnych była pewna siebie w 30% lub mniej tych obszarów. Dyskusje w grupach fokusowych potwierdziły niską pewność siebie nauczycieli oraz ich potrzeby w zakresie wsparcia i szkoleń, a ponad 90% wszystkich nauczycieli wyraziło chęć dalszego szkolenia, opartego na praktycznych strategiach.

Informacje, które zebraliśmy w ramach działań związanych z mapowaniem, stanowiły podstawę do opracowania programu szkoleniowego i materiałów ASD-EAST. W kolejnej prezentacji, moja koleżanka Ivana Lessner Listiakova opowie o programie i materiałach.

• Podziękowania

- Składam podziękowania moim koleżankom, które prowadziły wstępne działania związane z realizacją projektu w poszczególnych krajach:
 - Drs Jasmina Stošić & Natalija Lisak Šegota, Uniwersytet w Zagrzebiu
 - Dr Jasmina Troshanska, Autism Macedonia Blue Firefly
 - Dr Joanna Kossewska i współpracownicy, Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie
- Szczególne podziękowania dla dr Nataliji Lisak Šegoty, która prowadziła proces analizy danych, oraz dla dr Ivany Lessner Listiakovej, która zajmowała się przeglądem literatury.

2018-1-UK01-KA201-047872

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Na tym etapie chciałbym podziękować moim koleżankom, które prowadziły działania związane z mapowaniem w poszczególnych krajach: Dr Jasminie Stošić i Nataliji Lisak Šegocie z Chorwacji, dr Jasminie Troshańskiej ze Skopje oraz dr Joannie Kossewskiej i jej współpracownikom w Polsce. Szczególne podziękowania należą się dr Nataliji Lisak Šegocie, która prowadziła proces analizy danych oraz dr Ivanie Lessner Listiakovej, która dokonała przeglądu literatury.

Disclaimer

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

2018-1-UK01-KA201-047872

